

N:o 119.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående upplåtande af en lägenhet från förra kompanichefsbostället Målen n:r 1 i Jönköpings län; gifven Stockholms slott den 15 mars 1912.

Under åberopande af bilagda utdrag af statsrådsprotokollet öfver jordbruksärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen medgifva,

att det till förra kompanichefsbostället $\frac{3}{4}$ mantal Målen n:r 1 i Näfvelsjö socken af Jönköpings län hörande torpet Hagabäck må med i statsrådsprotokollet närmare angifvet område jämte den andel, kronan kan äga i det vid torpet befintliga vattenfall, från ifrågavarande boställe upplåtas enligt kungl. kungörelsen den 31 december 1909 angående förändrade grunder för åtgärder i syfte att åt mindre bemedlade och obemedlade bereda tillfälle att förvärfva egnahemslägenheter från vissa kronoegendomar och med iakttagande af de i kungl. brevet till domänstyrelsen samma dag i fråga om tillämpningen af berörda grunder meddelade närmare bestämmelser, dock under förbehåll att å torpet befintliga, kronan ej tillhöriga byggnader icke ingå i upplåtelsen.

De till ärendet hörande handlingar jämte kartor skola Riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kungl. Maj:t förblifver Riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Alfred Petersson.

*Utdrag af protokollet öfver jordbruksärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den
15 mars 1912.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern STAAFF,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena grefve EHRENSVÄRD,
Statsråden: PETERSSON,
SCHOTTE,
BERG,
BERGSTRÖM,
friherre ADELSWÄRD,
PETRÉN,
STENSTRÖM,
LARSSON,
SANDSTRÖM.

Departementschefen, statsrådet Petersson, anförde vidare.

Vid en under år 1909 hållen uppskattningsförrättning för förnyad utarrendering från den 14 mars 1912 af förra kompanichefsbostället $\frac{3}{4}$ mantal Målen n:r 1 i Näfvelsjö socken af Jönköpings län, hvilken egendom lämnar mer än 600 kronor i årligt arrende, hafva uppskattningsmännen väckt förslag om försäljning af en lägenhet från egendomen.

Med anledning häraf har domänstyrelsen i underdånig skrifvelse den 11 november 1910 underställt den väckta frågan Kungl. Maj:ts nådiga pröfning och för sådant ändamål öfverlämnat instrumentet öfver förenämnda uppskattning samt öfriga ärendet rörande handlingar, däribland en af förste landtmätaren Y. Ostwald öfver egendomen år 1908 upprättad karta med tillhörande beskrifning.

Af handlingarna i ärendet inhämtas, bland annat, följande.

Egendomen, som är belägen 1.1 mil från Lannaskede brunnstation å Hvetlanda—Säfsjö järnväg och 2 mil från Hvetlanda, innehåller en sammanlagd areal af 125 hektar 79.9 ar.

Å egendomen finnes ett torp benämndt Hagabäck och bebyggdt med kronan tillhöriga byggnader, bestående af boningshus och ladugård i godt stånd. Därjämte finnes å torpets ägor en utan vederbörligt tillstånd uppförd skjutpaviljong tillhörig Näfvelsjö skytteförening.

I ägo gränsen mellan bostället Målen och hemmanet Hagelås framrinner en liten bäck, som invid nyssnämnda torpet Hagabäck bildar ett mindre vattenfall. Vid vattenfallet drifvas kvarn och såg med mera, hvilka verk enligt uppgift äro uppförda å mark afsöndrad från hemmanet Hagelås. I instrumentet öfver laga af- och tillträdessyn å kronoegendomen Målen den 6 juli 1835 finnes intaget, att sistnämnda egendom har rätt till fri förmalning af 18 tunnor spannmål årligen vid Hagelås kvarn. För afstående af denna rätt hade egendomens arrendator erhållit 10 kronor årligen, men efter år 1906 upphörde denna afgäld, enär fallet berörts af ett sjösänkingsföretag afseende torrläggning af vattenskadad mark tillhörande, förutom andra hemman, hemmanet Hagelås och kronoegendomen Målen.

I instrumentet öfver en år 1910 i samband med arrendeuppskattningen af t. f. landtbruksingenjören Gunnar Ytterberg verkställd uppmätning och värdering af nu ifrågavarande vattenfall har Ytterberg beräknat fallets höjd till 3.32 meter och kraftbeloppet till 3.22 effektiva hästkrafter, däraf hälften eller 1.61 hästkrafter borde tillhöra statsverket såsom ägare af Målen. I anslutning härtill upptog Ytterberg värdet af kronans andel i vattenkraften till 161 kronor.

Emellertid har Ytterberg vidare framhållit, att han funne det tvifvelaktigt, huruvida kronan numera öfver hufvud taget hade någon del i berörda vattenkraft. Vid den år 1905 verkställda och sedermera laga kraftvunna syneförrättning, som föregått ofvan omtalade sjösänkingsföretag, hade nämligen bestämts, att Hagelås kvarn skulle antingen helt utrifvas eller ock förändras i enlighet med det upprättade afdikningsförslaget, och hade kronan därvid i ersättning för vattenkraftens försämring eller totala förlust tillerkänts 500 kronor. Att ersättningen satts lika för bägge alternativen hade berott därpå, att vid syneförrättningen ansetts, att det egentliga fallet efter företagets utförande skulle blifva alldeles värdelöst. Berörda ersättningsbelopp 500 kronor, jämte ränta samt ersättning för i anspråk tagen mark, hade därefter erlagts till kronan.

Emellertid hade — framhåller Ytterberg slutligen — intressenterna i torrlägningsföretaget beslutat att låta ägaren af Hagelås kvarn mot viss ersättning verkställa den för torrlägningsarbetet behöfliga förändringen af vattenverken och fallet vid kvarnen, hvarjämte verkägaren af nämnda intressenter tillförsäkrats rätt att afleda vatten från bolagets kanal för drifvande af verk vid det återstående vattenfallet. Denna sistnämnda rätt hade verkägare tillgodogjort sig på det sätt, att han från en punkt belägen 144 meter ofvanom gamla kvarndammen ledt vattnet in i en nygräfd kanal till sina nybyggda verk att därstädes användas och sedan utsläppas nedanför gamla fallet. I det gamla vattendraget med dess kvarvarande del af vattenfallet framginge därför numera vatten endast vid flöden, eller då verken ej drefves, hvilket senare varit förhållandet vid undersöknings-tillfället. Ytterbergs ofvan angifna värdering vore naturligtvis gjord under förutsättning, att i bäcken befintligt vatten finge framgå i den gamla gränsbäcken mellan Målen och Hagelås.

Uppskattningsmännen vid ofvan omtalade arrendeuppskattning hafva föreslagit, att torpet Hagabäck med ett med ägofigurerna n:r 222—284, 286—289, 314 och 320 samt delar af ägofigurerna n:r 290, 312 och 313 betecknad område om 20 hektar 35.9 ar, däraf 11 ar tomt, 6 hektar 53.6 ar åker, 91 ar äng, 12 hektar 15.1 ar betes- och skogsmark samt 65.2 ar impediment, jämte den andel, kronan möjligen ägde i ifrågavarande vattenfall, måtte från bostället afsöndras och försälgas. Området, som blefve så stort, att det bildade en ej obetydlig så kallad jordbrukslägenhet och på grund af sitt läge lämpade sig väl för afsöndring, har saluvärderats till 5,225 kronor, däraf 630 kronor för växande skog och 600 kronor för åbyggnader, hvaremot, då vattenfallet vore af obetydligt värde och äganderätten därtill omtvistad, för detsamma ej upptagits något värde.

Vid saluvärderingen hafva synmännen däremot tagit hänsyn till, att genom vattenafledningsföretaget förbättrad jord med en areal af 5 hektar 41 ar komme att tillfalla torpet Hagabäck.

Såväl Kungl. Maj:ts befallningshafvande som domänstyrelsen har tillstyrkt uppskattningsmännens förslag rörande försäljning af torpet Hagabäck.

Sedermera har domänstyrelsen dels på grund af nådig befallning gått i författning om förnyad utarrendering af nu ifrågavarande boställe för tiden intill den 14 mars 1913 dels ock med underdånig skrifvelse den 27 oktober 1911 öfverlämnat en af innehafvaren af torpet Hagabäck Clas August Gustafson till domänstyrelsen ingifven skrift, hvari Gustafson

anhållit att få tillösa sig torpet mot det åsatta försäljningsvärdet; och har denna ansökan tillstyrkts af vederbörande domänintendent.

Åberopande hvad sålunda i ärendet förekommit hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte i nådig proposition föreslå Riksdagen medgifva,

att torpet Hagabäck må med ofvan angifna område jämte den andel, kronan kan äga i det vid torpet befintliga vattenfall, från ifrågavarande boställe upplåtas enligt nådiga kungörelsen den 31 december 1909 angående förändrade grunder för åtgärder i syfte att åt mindre bemedlade och obemedlade bereda tillfälle att förvärfva egna-hemslägenheter från vissa kronoegendomar och med iakttagande af de i nådiga brefvet till domänstyrelsen samma dag i fråga om tillämpningen af berörda grunder meddelade närmare bestämmelser, dock under förbehåll att å torpet befintliga, kronan ej tillhöriga byggnader icke ingå i upplåtelsen.

Till denna af statsrådets öfriga ledamöter biträdade hemställan behagade Hans Maj:t Konungen lämna nådigt bifall och förordnade, att proposition i ämnet af den lydelse, bilaga — — — till detta protokoll utvisar, skulle till Riksdagen aflåtas.

Ur protokollet:

Ernst Öberg.